

Nr 42.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1920 kl. 1/2, 12 f. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående lagstiftning rörande koncession för förvärv av äganderätt och nyttjanderätt dels till större mossar m. m. dels ock till större kalkstensfyndigheter samt till större grus- och lertag.

Närvarande: herrar von Sneidern, von Koch*, Westman*, Boberg, Linder*, Sigfrid Hansson, Frändén*, Andersson i Knäppinge, Carlsson i Frosterud, Hagman i Stockholm*, Johansson i Sollefteå*, Johansson i Vittinge*, Svensson i Kompersmåla och Jeppsson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två av herr *Lindhagen* inom första kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 138 och 139, däruti hemställts:

uti *motionen nr 138*

att riksdagen ville:

1) för sin del besluta en provisorisk lag rörande hos regeringen begärd koncession för förvärv av äganderätt och nyttjanderätt till större mossar, och

2) med överlämnande av nämnda beslut tillika anhålla om framläggande för riksdagen snarast möjligt av en definitiv lagstiftning i ämnet, samt

3) hos regeringen begära att i den definitiva lagen eller i särskild lagstiftning meddelas föreskrifter, som betrygga torvens uttagande på så-

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 2 avd. 28 häft. (Nr 42.) 1

dant sätt, att den kvarvarande marken ej blir för all framtid oduglig för skogsbörd och odling.

uti *motionen nr 139*

att riksdagen ville:

1) för sin del besluta en provisorisk lag om koncession för förvärv av äganderätt och nyttjanderätt till större kalkstensfyndigheter,

2) för sin del besluta en provisorisk lag rörande koncession för förvärv av äganderätt och nyttjanderätt till större grus- och lertag;

3) med överlämnande av nämnda beslut tillika anhålla hos regeringen om framläggandet för riksdagen snarast möjligt av definitiva lagstiftningar i dessa ämnen.

Angående skälen för berörda yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Frågan om lagstiftning rörande koncession för förvärv och utnyttjande av torvmossar har efter väckta motioner varit föremål för behandling vid 1909 års och vid 1914 års senare riksdag.

I anledning av den vid 1909 års riksdag av herr Lindhagen m. fl. väckta motionen, som även och i första hand åsyftade införande av lagstiftning angående koncession för förvärv och utnyttjande av större skogar, anförde lagutskottet i avgivet utlåtande:

»Beträffande ändamålet med den föreslagna koncessionen i fråga om skogar hava motionärerna anført, att därmed skulle huvudsakligen åsyftas att förekomma skogens skövlande och utnyttjande i övrigt på ett skadligt sätt, att garantera, att gagnet av skogen komme den ort till godo, där densamma vore belägen, samt att det allmänna kunde förbehållas rätt att förr eller senare övertaga skogen,

Motionärernas ifrågavarande yrkande synes utskottet stå i uppenbar strid med de principer, som kommit till uttryck i den hittills i vårt land bestående rättsordningen. Vare sig staten vill förvärva skog eller annan egendom synes detta bära försiggå på ett i den enskildes rätt mindre ingripande sätt än genom att helt enkelt såsom ett koncessionsvillkor förbehålla sig den egendom, som önskas förvärvad. Och vill man överhuvud med motionärerna åstadkomma ett bättre utnyttjande av vårt lands skogstillgång, torde även detta enligt utskottets mening kunna ske genom vida lämpligare medel än fastställande genom offentlig myndighets försorg vid varje ifrågakommande förvärv av särskilda villkor, som skola gälla för utnyttjande av förvärvets föremål. Utskottet kan icke föreställa sig, hur

någon myndighet skall kunna vara i stånd att på ett ens tillnärmelsevis tillfredsställande sätt handhava en så vittgående uppgift. Att i den omfattning, motionärerna begära, tillägga statens organ en dylik uppgift, synes utskottet vara att överskatta den förmåga, som skäligen kan tillkomma dessa organ. Då motionärerna till stöd för ett sådant koncessionsförfarande, som det här begärda, åberopa gällande lagstiftning angående skyldighet för utlänning, vilken här i landet vill förvärva fast egendom eller eljest här förvärva vissa rättigheter, att därtill söka särskilt tillstånd, synes utskottet detta icke riktigt. Beträffande det av motionärerna åberopade norska förslaget i det föreliggande ämnet är detta, vilket för övrigt tillkommit huvudsakligen för att hindra utlänningar att slå under sig i förslaget åsyftad egendom, ännu icke av norska stortinget antaget, utan har detsamma som bekant stött på synnerligt motstånd i Norge.

I den ifrågavarande motionen yrkas vidare på koncession för förvärv och utnyttjande av torvmossar av större omfattning. Koncessionen vore här, enligt motionärernas förmenande, erforderlig för att hindra från torvmossarna erhållna produkters oskäligen fördyrande för näringarna och den stora allmänheten genom uttagande därur av oskäligen spekulationsvinster.

Arbetet på att bearbeta våra torvmossar och göra fruktbringande den tillgång, som däri anses ligga, har i senare tider fortgått med så mycken iver, som det i vårt kapitalfattiga land varit möjligt. För att befordra detta arbete och understödja torvfabrikationen och torvindustrien hava också statsmakterna iklätt sig betydande uppoffringar. Ännu torde dock åtskilligt vara att göra för erhållande av lämpligare och enklare metoder för torvens tillgodogörande. Det synes utskottet utom allt tvivel, att sådana åtgärder, som de nu av motionärerna påyrkade, skulle synnerligen skadligt inverka på det arbete, som sålunda bedrives, och på den så välbehöfliga företagsamhetslusten på detta område, vilken naturligen måste förlamas, i den mån den saknar utsikt till ersättning för gjorda uppoffringar. Under sådana förhållanden kan utskottet icke tillstyrka motionärernas förslag i den förevarande delen, vilket för övrigt drabbas av samma huvudanmärkning, som utskottet ovan riktat mot motionärernas förslag beträffande skogar. I varje händelse vilar tills vidare torvmossarnas nyttiggörande till bränsle på den förutsättningen, att detta skall betinga ett billigare pris än prisen på stenkol och ved. Möjlighet att av torvmossarna uttaga någon sådan spekulationsvinst, som den, varom motionärerna tala, synes därför redan på förhand hava erhållit en viss naturlig begränsning. Är fråga om frambringande medelst torv av elektrisk eller annan energi, som

skall överföras från ort till annan, har utskottet i annat denna dag avgivet utlåtande hemställt om åtgärders vidtagande för fastställande genom det allmännas försorg av visst pris på denna energi. Härutinnan skulle alltså erbjuda sig en särskild möjlighet för staten att i vissa avseende förhindra en sådan verkan av den fria förfoganderätten över mossarna, som den av motionärerna befarade.»

På sålunda anförda skäl hemställde utskottet om avslag å då förevarande motion; och blev utskottets hemställan av båda kamrarna bifallen.

Vid 1914 års senare riksdag behandlades då av herr Lindhagen väckt motion i ämnet av sammansatt lag- och jordbruksutskott, som under åberopande av 1909 års lagutskotts ovan citerade utlåtande hemställde, att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Även denna hemställan bifölls av båda kamrarna.

Utskottet.

Motionären påpekar att genom lag den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag ett svenskt uppvaknande spåras beträffande nödvändigheten av kontroll över innehavet av vissa naturrikedomar. Som bekant innebär denna lag en reglering av utländsk medborgares innehav eller inflytande å bland annat av motionären berörda naturtillgångar. Den är i detta avseende en mot svarighet till de av motionären åberopade norska lagarna av den 25 juli 1913 och den 3 juli 1914. Motionärens ena vid föregående tillfällen åberopade skäl för kravet på koncessionslag på föreliggande områden eller behovet av skydd mot obehörigt utländskt inflytande är således genom denna lag tillgodosett.

Vad åter beträffar motionärens andra nu åberopade skäl för sitt förslag eller att den inhemska konsumtionen otillbörligt skulle kunna uppskörtas genom av spekulationen uppdrivna värden å dessa naturtillgångar eller att de av enskild förvärvsverksamhet skulle monopoliseras med därav för konsumtionen följande eventuella menliga följder, lära dessa farhågor ej vara stödda av erfarenheten och torde en sådan fara vara avlägsen på grund av vårt lands stora tillgångar på dessa naturvärden. Skulle likväl på något område de av motionären befarade monopoliseringssträvandena bli verklighet, torde en sådan utveckling ej undgå statsmakternas uppmärksamhet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om riksdagens nyligen på utskottets hemställan fattade beslut om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om vidtagande av vissa åtgärder mot truster och monopolistiska sammanslutningar.

Utskottet får således hemställa,

1:o) att herr Lindhagens motion nr 138 måtte av riksdagen avslås; samt

2:o) att herr Lindhagens motion nr 139 måtte av riksdagen avslås.

Stockholm den 21 maj 1920.

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.
